

archiwum medycyny sadowej i kryminologii

List do redakcji
Letter to Editor

Wojciech Stanisław Chagowski

Nie wszyscy ludzie lubelskiego Zakładu Medycyny Sadowej (1978-1984)

Not all people of the Department of Forensic Medicine in Lublin (1978-1984)

Katedra i Zakład Medycyny Sadowej, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Streszczenie

W Lublinie, w 1979 r., w dniach 20–22.09.1979 miał miejsce VI Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Medycyny Sadowej i Kryminologii, na który został zaproszony prof. Axel Simon (kierownik Zakładu Medycyny Sadowej Uniwersytetu im Martina Lutera w Halle – była Niemiecka Republika Demokratyczna), który pierwszy opisał cechy zażyciowego zawiśnięcia w pętli, w postaci wylewów krwawych umiejscowionych na przednich powierzchniach krążków międzykręgowych piersiowego i lędźwiowego odcinka kręgosłupa. W tym samym roku, od 1 lutego pracę rozpoczął Marek Gąsior, który jako ekspert z zakresu medycyny sadowej, zasłynął na arenie międzynarodowej.

Słowa kluczowe: medycyna sadowa, historia, Marek Gąsior, Stanisław Nachciński, Krzysztof Wróblewski

W 1978 r. pięć osób rozpoczęło pracę w naszym Zakładzie, z których dwie miało krótką drogę zawodową (lekarz Wojciech Osowski pracował jako specjalista w zawodzie w latach 1978-1979, po czym zwolnił się; pracował później jako lekarz na statkach handlowych oraz Maria Huszaluk, pracująca od 1.05.1978 r. na stanowisku technika pracowni serologicznej, zwolniona dyscyplinarnie w 1980 r. za porzucenie pracy).

W pracowni histopatologicznej, kierowanej przez dr Rozalię Bryc pojawiła się Maryla Nowak z d.

Kabała, która urodziła się 19.03.1957 r. w Hrubieszowie. Po skończeniu tam szkoły podstawowej, uczyła się w Technikum Chemicznym w Gliwicach, kończąc je w 1977 r. i uzyskując tytuł technika chemika. Po maturze zamieszkała w Lublinie, w którym mieszka do dziś. Pracowała do 31.12.1993 r., a od 1.01.1994 r. w związku z likwidacją pracowni histologicznej przez ówczesnego kierownika, przeszła do Zakładu Patomorfologii Klinicznej na stanowisko laboranta histopatologicznego. Na emeryturę odeszła w sierpniu 2018 r.

Ryc. 1. Maryla Kabala przy pracy – 1988 r.
[archiwum Zakładu]

Nella Najda z d. Budynkiewicz c. Tadeusza i Heleny urodzona 7.11.1957 r., po ukończeniu Technikum Chemicznego w Lublinie, pracowała początkowo na stanowisku technika analityki ówczesnego Państwowego Szpitala Klinicznego nr 4 w Lublinie, a od 29.09.1978 r. została oddelegowana do pracy w naszym Zakładzie, w którym pracowała do 1.07.1985 r., kiedy to zwolniła się na własną prośbę.

Grażyna Błazucka c. Zdzisława i Czesławy, urodziła się 15.02.1956 r. w Lublinie. Ukończyła pomaaturalne Studium Medyczne w Lublinie – wydział analityki medycznej. Pracę zaczęła 3.08.1978 r., początkowo jako pomoc techniczna, a później w latach 1984-2001 jako starszy technik. Następnie, do emerytury we wrześniu 2017 r. pracowała w Zakładzie Diagnostyki Medycznej Wydziału Farmacji UM w Lublinie.

W lutym 1979 r. pojawił się w naszym Zakładzie Marek Gąsior, urodzony 20.06.1946 r. w Brzezinach k. Dębicy gm. Wielopole Skrzyńskie. Do szkół podstawowej i średniej uczęszczał w Dębicy. Najpierw ukończył zootechnikę w Wyższej Szkole Rolniczej

w Lublinie, po czym rozpoczął kolejne studia na Wydziale Lekarskim AM w Lublinie, kończąc je w 1978 r. W 1982 r. uzyskał I^o specjalizacji z medycyny sądowej. W 1991 r. wyjechał do USA. Tam w latach 1991-1992 odbył staż koronerski w Medical Examiner's Office, Cook County Hospital in Chicago po kierunku American Society of Clinical Pathologist. Po powrocie ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, od 31.12.1993 r. został zatrudniony w Zakładzie Anatomii Prawidłowej Człowieka naszej uczelni.

W 1996 r., na Wydziale Biologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu obronił pracę doktorską z antropologii („Próba oznaczania wieku zmarłych na podstawie cech zębów badanych zmodyfikowaną metodą Gustafsona”, której promotorem był prof. Guido Kriesel) [1].

Ryc. 2. od lewej Marek Gąsior i Eric Baccard (Orahovac - Kosowo 2000 r.) [dzięki uprzejmości Marka Gąsiora]

W 2000 r. znalazł się w grupie 31 lekarzy z różnych krajów świata, wybranych przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w Hadze, którzy mieli ekshumować i badać masowe groby pomordowanych podczas wojny 1992-1995 na terenie byłej Jugosławii, która według Nenada Veličkovića miała rozpocząć się, z tego powodu, że Serbowie mieli swoją Serbię, Chorwaci swoją Chorwację, a Muzułmanie (którzy w konstytucji Jugosławii z 1971 r. zostali uznani za naród) nie mieli swojej Muzułmanii [2]. Dodatkowo animozje narodowościowe były podsycane przez narodową prasę. I tak np. po zajęciu w następstwie operacji „Oluja” czyli „Burza” terenów samowzwanego Republiki Serbskiej Krajiny,

chorwackie media wychwalały tę akcję jak powrót kultury na tereny, które Serbowie „zamienili w chlew”. W mediach serbskich z kolei, zajęcie Srebrenicy opisane zostało jako przywrócenie w tym mieście osiągnięć cywilizacji tj. jako „przewietrzenie Srebrenicy” [3]. Owo „przewietrzenie Srebrenicy” doprowadziło do największej zbrodni tej wojny tj. rozstrzelania blisko 8 tysięcy osób: mężczyzn, w wieku 18-65 lat oraz chłopców w wieku 15-18 lat, bowiem Muzułmanie powoływali już pod broń chłopców, którzy ukończyli 15 rok życia [4].

Ryc. 3. od lewej Marek Gąsior i dr Ewa Klonowska – antropolog, członek Amerykańskiej Akademii Nauk Sądowych, emigrantka stanu wojennego (mieszkała we Wrocławiu). Obecnie mieszka na stałe w Reykjavíku na Islandii [7]. Visoko k/ Sarajewa – 2001 r. [dzięki uprzejmości Marka Gąsiora]

Początkowo dr Marek Gąsior miał tam przebywać tylko 4 tygodnie, ale pobyt przedłużył się do 12 lat. Najpierw w 2000 r. przebywał w Kosowie, w Orhovac, w którym pod kierunkiem prof. Erica Bac-

Ryc. 4. Marek Gąsior testuje broń żołnierza Bundeswehry – Visoko k/Sarajewa – 2001 r. [dzięki uprzejmości Marka Gąsiora]

carda z Grenoble (Francja) wykonał 301 badań ekszumowanych zwłok. Od 2001 r., pod kierunkiem prof. Johna Clarka z Uniwersytetu w Glasgow (Szkocja) pracował na terenie Bośni i Hercegowiny, w miejscowości Visoko (odległej o około 30 km od Sarajewa), w której od podstaw wybudowano prosektorium wraz z chłodnią, mogącą pomieścić kilkadziesiąt zwłok. Ekshumacje dotyczyły osób, które zginęły w okolicach Srebrenicy [1, 5, 6].

W 2004 r. przebywał z misją ONZ w Sierra Leone i wspólnie z prof. Jose Pablo Baraybarem z Peru wykonywali na miejscu sekcje zwłok osób, które zginęły w wypadku helikoptera. W 2006 r. razem z prof. Edixonem Quinonesem z Kolumbii byli obserwatorami ONZ w Izraelu i uczestniczyli przy sekcjach zwłok 4 obserwatorów sił pokojowych (Kanady, Finlandii, Austrii i Chin), którzy zginęli w następstwie ostrzału, na punkcie obserwacyjnym, na pograniczu Izraela i Libanu [1, 5, 6].

Na emeryturę przeszedł w 2012 r., ale nadal współpracuje z Zakładem dokonując oględzin zwłok w miejscu ich znalezienia.

W 1979 r., w dniach 20-22 września został zorganizowany w Katedrze i Zakładzie Medycyny Sądowej w Lublinie Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii. Było to pierwsze tak duże osiągnięcie logistyczne pracowników naszego Zakładu, którzy oprócz warstwy merytorycznej zadbali również o ścisłą integrację środowiska oraz umożliwili zwiedzanie samego miasta jak i najciekawszych jego okolic. W zjeździe tym uczestniczył między innymi prof. Axel Simon (kierownik Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu im Martina Lutera w Halle – była Niemiecka Republika Demokratyczna), który pierwszy opisał cechy zaży-

Ryc. 5. Prof. Tadeusz Marcinkowski wygłasza odczyt podczas Zjazdu PTMSiK w Lublinie – 1979 r. [z archiwum Zakładu]

Ryc. 6. od lewej prof. Stefan Raszeja, prof. Axel Simon i prof. Andrzej Jakliński – Lublin 1979 r. [z archiwum Zakładu]

ciowego zawiśnięcia w pętli, w postaci wylewów krwawych umiejscowionych na przednich powierzchniach krążków międzykręgowych piersiowego i lędźwiowego odcinka kręgosłupa.

W pracowni toksykologicznej, w latach 1979 – 2013 pracowała Marianna Kiszka, która urodziła się 2.05.1951 r. w miejscowości Krasne k/Zamościa. Ukończyła Wydział Chemiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W 1999 r. obroniła z wyróżnieniem pracę doktorską („Oznaczenie kokainy w materiale sekcyjnym”), której promotorem był prof. Roman Mądro, a recenzentami: prof. Zdzisław Kleinrok oraz prof. Halina Sybirska. Nie odeszła na emeryturę i od 2014 r. pracuje nadal jako ekspert z zakresu toksykologii kokainy w Zakładzie Chemii Analitycznej Collegium Pharmaceuticum naszej Uczelni. Napisała, wygłosiła lub zaprezentowała 32 prace z zakresu toksykologii.

W latach 1979-1994 pracował jako laborant sekcyjny Andrzej Samoń, człowiek, który miał ukończone 4 lata studiów prawniczych na UMCS, ale życie zmusiło go do zweryfikowania planów. W okresie 2.10.1980 r. – 1.09.1981 r., w dziale serologicznym, na stanowisku asystenta pracował Piotr Celej, który urodził się w Lublinie 26.04.1953 r. Ukończył w 1980 r. Wydział Farmacji Akademii Medycznej. Po rocznym pobycie u nas, zwolnił się na własne żądanie. W tej samej pracowni, w latach 1981-1985 (odchodząc na własną prośbę) pracował także Krzysztof Kowalski, który ukończył Technikum Chemiczne w Lublinie. O czystość szkła laboratoryjnego (wówczas jeszcze takie szkło myło się ręcznie, a dopiero później suszyło w elektrycznej suszarce) dbała Katarzyna Samoń (1984-1993), córka Andrzeja naszego laboranta, która później wyemigrowała do Włoch.

Podporą pracowni alkoholowej a następnie toksykologicznej, mimo osiągniętego już wieku emerytalnego jest niewątpliwie Henryka Ćwiklińska z d. Chołody, która urodziła się 7.06.1958 r. w Janowie Lubelskim. Mieszkała w Modliborzycach, w których ukończyła szkołę podstawową. Technikum Chemiczne ukończyła w Lublinie, mieszkając wówczas u brata. Od 1980 r. pracowała w Zakładzie Farmakologii AM w Lublinie i wówczas kierownik Zakładu, prof. Zdzisław Kleinrok zachęcił ją do studiowania na Wydziale Farmacji (ukończyła jednak tylko 2 semestry). Do naszego Zakładu trafiła w 1981 r.

Ryc. 7. od lewej Henryka Ćwiklińska, Bożena Bielak i Marzanna Ciesielka – muzeum BMW w Monachium – 2017 r. [archiwum własne]

Ryc. 8. Jan Mazurek w miejscu pracy – 1985 r. [z archiwum Zakładu]

i pracując już ukończyła zaoczne studia na Wydziale Administracji Publicznej w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji. Osoba komunikatywna, ciepła i zawsze uśmiechnięta – kiedy jest na urlopie, Zakład wydaje się być pusty i cichy.

W pracowni dowodów rzeczowych, przekształconej później na pracownię genetyczną przez długie lata prym wiódł Jan Mazurek, który urodził się 16.06.1951 r. w podlubelskim Mętowie. Po ukończeniu Technikum Chemicznego nr 1 w Lublinie, podjął pracę w Zakładzie Biochemii UMCS, w którym pracował 8 lat. Pracując tam ołśniła go biologia, której nauczył się sam i zdał egzamin na Wydział Rolniczy Akademii Rolniczej w Lublinie, kończąc go w 1980 r. Od 1.09.1981 r. zaczął, na stanowisku specjalisty w zawodzie pracować w naszym Zakładzie. Napisał kilka prac z zakresu klasycznej serologii; prezentował także prace z zakresu klasycznej serologii na konferencjach i zjazdach. Jego zainteresowania były rozległe, dlatego też dodatkowo na Wydziale Pedagogiki i Psychologii UMCS, ukończył w 2005 r. studia podyplomowe. Na emeryturę przeszedł we wrześniu 2018 r. Nie zerwał jednak ostatecznie związków z miejscem pracy i nadal, na umowę zlecenie wykonuje ekspertyzy z zakresu badania dowodów rzeczowych.

Jan Mazurek jest bardzo dobrym znawcą poezji i muzyki poważnej; nigdy nie opuścił rodzinnego gniazda; mieszkał i mieszka w Mętowie; posiada rozległy dom i las o powierzchni ponad 1 h.

Teresa Winiarczyk, która urodziła się w 1953 r., w latach 1982-1984 pracowała na stanowisku лаборantki w pracowni alkoholowej, a w latach 1989-1995 w pracowni dowodów rzeczowych. Przeniosła się później do pracy w Zakładzie Anatomii Patologicznej, w którym pracowała do emerytury w 2013 r.

O płynność korespondencji, wypisywanie faktur za ekspertyzy i nadzór nad przebiegiem zajęć ze studentami oraz wewnętrzną księgowość dbały: Jolanta Chmielewska, która pracowała w latach 1982-2003, po czym przeniosła się do Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, w którym pracowała do przejścia na emeryturę oraz Bożena Bielak z d. Gabrysiak, która urodziła się 28.07.1952 r. w Lublinie. W Zakładzie pracowała od 1982 do 2015 r. (starsza maszynistka, starszy referent, starszy referent inżynierjno-techniczny i specjalista inżynierjno-techniczny). Obecnie nadal, w ramach umowy o dzieło dba o wewnętrzną księgowość Zakładu. Wraz z mężem Ryszardem mieszkają w rozległej posiadłości, w Głuszczyźnie k. Lublina. Niezwykle uczynna i zawsze uśmiechnięta – żywy obraz powieдения, że „kobieta łagodzi obyczaje”.

W omawianym okresie jeszcze dwóch lekarzy rozpoczęło swoją drogę zawodową. Pierwszym z nich był Stanisław Nachciński, który urodził się 1.01.1955 r. w Radomiu, po czym wraz z rodzicami wyemigrował do Tomaszowa Mazowieckiego, w którym ukończył szkołę podstawową. Potem ponownie przenieśli się do Radomia, w którym Stanisław Nachciński ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Dionizego Czachowskiego. Dyplom lekarza Akademii Medycznej, otrzymał 1.02.1983 r. Jeszcze podczas studiów aktywnie działał w radiu studenckim, prowadząc między innymi listę przebojów. Z tego okresu, do dziś w Jego mieszkaniu znajduje się ponad 3 tysiące płyt długogrających i olbrzymia ilość tzw. singli. W Zakładzie pracował od 1983 do 2009 r. Początkowo jako asystent, a później jako starszy asystent i starszy wykładowca. W 1988 r. uzyskał tytułu lekarza medycyny sądowej, po zdaniu I^o specjalizacji z medycyny sądowej. Miał niepowtarzalny dar opowiadania dowcipów. Z kamienną twarzą, powoli i bez uśmiechu, kiedy ludzie wciąż śmiali się z poprzedniego kawału, On rozpoczynał już następny. Mógł tak opowiadać przez kilka godzin i dowcipy się nie powtarzały.

Ryc. 9. Stanisław Nachciński w miejscu pracy – 2004 r. [z archiwum Zakładu]

Była to umiejętność osiągnięta podczas pracy w radiu studenckim, w którym prowadził także dział rozrywki. Od 2009 r. przez półtora roku pracował jeszcze w Zakładzie Anatomii Prawidłowej Człowieka, lecz stan zdrowia z powodu dwóch poważnych schorzeń nie pozwolił mu na dalszą normalną pracę, dlatego też została mu przyznana renta inwalidzka. Będąc już na rencie, został zatrudniony w Biurze Ekspertyz Sądowych w Lublinie, w którym pracował do emerytury tj. do 2020 r.

Drugim lekarzem był Krzysztof Wróblewski, który urodził się w 3.12.1959 r. w Lublinie. Studia na Wydziale Lekarskim lubelskiej Akademii Medycznej ukończył w 1984 r. i w tym samym roku rozpoczął pracę w naszym Zakładzie. Najpierw jako asystent stażysta, później asystent, starszy asystent i starszy wykładowca. Był aktywnym opozycjonistą wobec ówczesnych władz, co spowodowało że został aresztowany 9.12.1985 r. W areszcie przebywał do 31.07.1986 r. Po przemianach ustrojowych, został zrehabilitowany, a w 2001 r. wypłacono mu stosowane odszkodowanie. 24.06.2019 r. decyzją Szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, nadano mu uprawnienia kombatanckie.

Ryc. 10. Krzysztof Wróblewski przy pracy w Zakładzie – 1985 r. [z archiwum Zakładu]

Ukończył kurs z zakresu deontologii i etyki medycznej (1992 r.), w Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie oraz obowiązkowy kurs dla wykładowców akademickich z zakresu pedagogiki na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1989 r.); prowadził samodzielnie

wykłady z deontologii lekarskiej w latach 1998-2000 dla studentów VI roku Wydziału Lekarskiego i V roku Oddziału Stomatologicznego AM w Lublinie. Był (1990-1998) vice-przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Akademii Medycznej w Lublinie oraz członkiem Senatu AM (1 kadencja) i Rady Wydziału Lekarskiego (2 kadencje).

W latach 1995-1999 prowadził wykłady z zakresu medycyny sądowej w Policealnej Szkole Detektywów i Pracowników Ochrony. W tym też czasie, wspólnie z niżej podpisanym napisał dwa skrypty szkoleniowe dla tej szkoły („Wybrane elementy medycyny sądowej” – 1998 r. oraz „Wybrane zagadnienia detektywistyki” – 2000 r.). Był też współautorem z Wojciechem Chagowskim rozdziału na temat pierwszej pomocy medycznej w podręczniku pt. „Ochrona Osób i Mienia – Vademecum” (Wydawnictwo Policealnej Szkoły Detektywów i Pracowników Ochrony O’CHIKARA – 1999) oraz jednym z autorów „Przewodnika Encyklopedycznego dla Pielęgniarek”, Warszawa, PZWL, 1996.

W 1999 r., z powodu niemożności porozumienia się z ówczesnym kierownikiem, został zmuszony do opuszczenia Zakładu. Pracował wówczas prywatnie, zakładając kancelarię orzeczniczą. Opiniował w sprawach karnych, cywilnych i ubezpieczeniowych. Brał czynny udział w oględzinach zwłok, w miejscu ich znalezienia oraz przeprowadzał badania pośmiertne na terenie Lubartowa, Włodawy, Chełma i Opolu Lubelskiego.

Ryc. 11. Krzysztof Wróblewski wygłasza odczyt podczas Zjazdu PTMSiK w Bydgoszczy – 1992 r. Pierwszy z lewej prof. Zdzisław Marek [z archiwum Zakładu]

Od 2000 r. samodzielnie prowadził wykłady z zakresu medycyny sądowej na Wydziale Prawa i Administracji UMCS w Lublinie. W latach 2005-2006 ukończył podyplomowe studia Administracji i Zarządzania dla Kadry Kierowniczej w Służbie Zdrowia.

Od 2012 r. jest biegłym Sądu Okręgowego w Lublinie w zakresie badań wariograficznych (po ukończeniu kursu operatorów poligrafu), a od grudnia 2012 r. został wykładowcą Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

Do Zakładu powrócił ponownie w 2015 r. na stanowisko asystenta i zorganizował od podstaw pracownię badań rekonstrukcji wypadków drogowych w oparciu o program PC-Crash oraz badań wariograficznych. Napisał, wygłosił lub zaprezentował 32 prace.

W omawianym okresie pracował także, zatrudniony na pełny etat fotograf Wiesław Małachowski, który urodził się 20.03.1953 r. w Radomiu i tam też ukończył średnią szkołę fotograficzną. Później studiował filozofię na UMCS w Lublinie, której jednak nie ukończył. W Zakładzie pracował w latach 1984-1988, wykonując dokumentację fotograficzną z przeprowadzanych badań pośmiertnych zwłok. Nie satysfakcjonowało Go jednak wypłacane wynagrodzenie, dlatego też odszedł z Zakładu.

Ciekawie potoczyły się koleje losu Małgorzaty Muchy z d. Wawerek, która urodziła się 12 grudnia 1964 r. w Czemiernikach k/Radzynia Podlaskiego. Od 1979 r. zamieszkała w Lublinie, w którym ukończyła Technikum Chemiczne. Później wraz z mężem Zdzisławem, pracownikiem Kopalni Węgla Kamiennego „Bogdanka” przeniósł się do Łęcznej. Pracę w Zakładzie rozpoczęła w 1984 r., pracując jako laborantka w pracowni toksykologicznej do 1988 r. Później nastąpiła 20-letnia przerwa, w trakcie której zajęła się wychowywaniem czwórki dzieci. W okresie owej przerwy miała też trzyletni epizod pracy w zakładzie kosmetycznym. W 2008 r. powróciła do Zakładu na stanowisko sekretarki i miała jeszcze dość sił aby podnieść swoje kwalifikacje, kończąc w trakcie pracy (licencjat i magisterium 2012-2017) zaoczne studia na Wydziale Prawa i Administracji UMCS w Lublinie. W młodości trenowała nietypową dyscyplinę sportową tj. biathlon (technika klasyczna), zajmując nawet 4 miejsce w Mistrzostwach Polski młodzików.

Od 1985 r. zaczęli napływać do Zakładu ludzie, których działalność i osiągnięcia podniosły rangę i uznanie naszej Jednostki na co najmniej jeden poziom wyżej, doprowadzając do tego, że stała się ona wyraźnie rozpoznawalna na arenie międzynaro-

dowej, a w Europie to już szczególnie. O nich tj. Grzegorz Buszewicz, Grzegorz Teresińskim i Marzannie Ciesielce będzie mowa w kolejnym opracowaniu.

Piśmiennictwo References

1. Augustowska A. Chętnie bym tam wrócił. *Medicus* 5/2014: 14-15.
2. Veličkovič N. *Koczownicy*. Wydawnictwo Czarne 2005: 9.
3. Čolovič I. Bałkany – terror kultury. *Wydawnictwo Czarne* 2014: 13-14.
4. Suljagić E. Pocztówki z grobu. *Wydawnictwo Czarne* 2007: 230.
5. Gąsior M. Misja ONZ w krajach byłej Jugosławii; Sekcja specjalna cz. I. *Alma Mater* 2001; 2/39: 112-115.
6. Gąsior M. Misja ONZ w krajach byłej Jugosławii; Sekcja specjalna cz. II. *Alma Mater* 2001; 3/40: 34-41.
7. Tochman W. Jakbyś kamień jadła. *Wydawnictwo Pogranicze* 2002: 12.

Adres do korespondencji

dr n.med. Wojciech Stanisław Chagowski
Katedra i Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
ul. Doktora Kazimierza Jaczewskiego 8b, 20-400 Lublin
e-mail: gronert@wp.pl

Nadesłano: 07.10.2020

Zaakceptowano: 14.12.2020

Submitted: 07.10.2020

Accepted: 14.12.2020